

Weliswaar.be

UITNEEMBAAR DOSSIER BIJ WELISWAAR 88 - JUNI-JULI 2009

DOSSIER Armoede en leren

De huidige crisis zorgt ervoor dat meer mensen, al dan niet tijdelijk, in armoede terechtkomen. Voor hen is het vechten en wachten op betere tijden. Maar hoe leer je generatiearmen ontsnappen uit de vicieuze armoedecirkel? Leerprojecten, zowel voor armen als voor hulpverleners, blijken een probaat middel tegen armoede.

Illustratie Nora Theys

Armoedebestrijding bij kinderen

Weg met de voorschoolse achterstand

Schoolachterstand Kinderen zo jong mogelijk naar school sturen is een van de belangrijke mogelijkheden om aan een leven in armoede te ontsnappen. Professor Jan Vranken laat daarover geen twijfel bestaan. “In een arme thuisomgeving krijgen kinderen niet genoeg prikkels om zich intellectueel en sociaal te ontwikkelen. Al voor ze naar school gaan, lopen ze een leerachterstand op.”

Tekst Nico Krols | Illustratie Nora Theys | Foto Jan Locus

De ontwikkelingskansen van een kind worden al in het eerste levensjaar bepaald. Jan Vranken is coördinator van het onderzoekscentrum Oases (Universiteit Antwerpen): “Een impulsarme omgeving leidt tot een minder ontwikkelde hersenstructuur die haast niet meer goed te maken is. Leven in een gedepriveerde leeromgeving verzwakt het mentale en intellectuele vermogen. Helaas komt die deprivatie ongewild, maar vaak voor bij arme gezinnen.” De levensomstandigheden van de arme kinderen zijn de oorzaak van hun ontwikkelingsachterstand. Slechte en te kleine woonsten, schulden, huiselijke conflicten, de dreiging van plaatsing wanneer het de ouders te veel wordt: meer aandacht voor de voorschoolse behoefte is geen overbodige luxe. Veel arme kinderen komen te laat of niet in de kinderopvang of het kleuteronderwijs terecht. En daarna belanden ze makkelijk in het buitengewoon onderwijs, omdat men in het onderwijs te weinig af weet van hun thuissituatie en armoede in het algemeen.

ACHTERSTAND VAN BIJ DE GEBORTE

De structurele capaciteiten van de menselijke hersenen worden nog voor het derde levensjaar vastgelegd. Belangrijk is dat baby's door hun ouders en omgeving gestimuleerd worden om te ontdekken en te leren. Bij arme gezinnen lukt dat vaak niet omdat de ouders andere zorgen aan hun hoofd hebben. Er is weinig interactie en als die er is, is ze eenzijdig. Vaak blijft het contact beperkt tot de bevelen van de ouders. Een armoedeomgeving kent ook minder verscheidenheid dan andere sociale milieus. De school lijkt een reddingsboei. Maar moeten kinderen dan nog vóór de kleuter-

leeftijd naar school? “Dat lijkt mij een aannemelijke mogelijkheid”, beaamt Vranken. “Je zou ouders het eerste jaar na de bevalling kunnen vrijstellen van werk om het kind op te voeden, maar daarmee los je in een arm gezin niets op. Een kind moet zo snel mogelijk met andere omgevingen kennismaken. Het heeft evenzeer nood aan de geborgenheid van het gezin als aan impulsen van buitenaf. Laat me duidelijk zijn: alle kinderen, uit welk milieu dan ook, moeten uit verschillende hoeken stimuli krijgen. Maar voor kinderen uit generatiearmoede geldt dat a fortiori!”

DE GOUDEN LEERJAREN

Zodra een kind uit een arm milieu in het kleuterklasje begint, moet het zijn leeftijdgenootjes al bijbenen. Leren begint dus niet zodra een kind zes wordt en naar de basisschool gaat. Het eigenlijke leervermogen wordt voorbereid tot een kind 2,5 jaar is. Dat leervermogen stelt een kind in staat leerstof te absorberen.

Jan Vranken: “Al decennia geleden schreef Jacques Servan-Schreiber in zijn toen ophefmakende ‘Le défi américain’ over de eerste levensjaren als ‘l’âge d’or de l’éducation’. Wat toen een sterk aanvoelen was, wordt nu wetenschappelijk bevestigd. Niet toevallig vormde dat in de VS in 1969 de basis van een tv-programma dat mee de armoede moest bestrijden. *Sesamstraat* moest de leerachterstand van kinderen in arme wijken wegwerken. Van arme kinderen werd gedacht dat ze de hele dag voor tv zaten omdat de kleuterschool te duur was.”

Recent internationaal wetenschappelijk onderzoek, onder meer met hersenscans, maakt duidelijk dat de hersenen bij kinderen jonger dan 6 jaar het sterkste potentieel hebben om zich aan te passen. Als een jong kind niet gestimuleerd wordt door het toe te spreken, te knuffelen of intellectueel uit te dagen worden zones in de hersenen niet geprikkeld en ontwikkelen ze zich niet. Hersenen kunnen op jonge leeftijd ook competenties verliezen, bijvoorbeeld bij langdurige stress. Ouders die niet met hun kinderen bezig zijn, zijn dus gebaat met opvoedingsondersteuning.

STEEK HET NIET OP HET SLACHTOFFER

Volwassenen die in armoede leven wordt vaak verweten dat ze het zelf gezocht hebben. Kan je dat ook over hun kinderen zeggen? Zij lopen grote kans om die armoede op hun beurt door te geven aan hun kinderen. Vranken: “Je kan volwassenen uiteraard evenmin verwijten dat ze opgegroeid en opgevoed zijn in een omgeving met onvoldoende middelen. Maar beleidsmatig lijkt het me alleszins nuttig en nodig te focussen op kinderen. Daar ligt de kiem van de armoede. Maar als je kinderen wil

helpen, moet je wel hun ouders en omgeving meer kansen geven. Dat kan door opvoedingsondersteuning, het verbeteren van woningen, het verkleinen van ziekterisico's, het participeren aan culturele activiteiten. Je ontkomt dus niet aan het totaalplaatje om armoede te bestrijden, ook niet als je focust op kinderen.”

Jan Vranken: “Een kind moet zo snel mogelijk met andere omgevingen kennismaken.”

► In het Pact 2020, dat in het kader van Vlaanderen in Actie werd opgesteld, staat onder meer dat het aantal kinderen dat in armoede geboren wordt, gehalveerd moet zijn. Laaggeletterdheid moet omlaag naar 3%. Vlaanderen moet in 2020 de Europese voortrekkers zijn in armoedebestrijding. www.vlaandereninactie.be

- Het Jaarboek Armoede 2009 dat in december verschijnt, wijdt zijn tweede deel aan de Europese dimensie van de armoedeproblematiek. In 2010 doen zich twee belangrijke events voor: tijdens de tweede helft van het Europees Jaar tegen de Armoede is België covoorzitter van de EU. De topprioriteit voor de EU én voor België is kinderarmoede. Over kinderarmoede staat dus heel wat op stapel. Een stand van zaken is te volgen op www.armoedebestrijding.be
- Oases (Centrum Ongelijkheid, Armoede, Sociale Uitsluiting en de Stad) is een onderzoekseenheid van de Universiteit Antwerpen onder leiding van professor dr. Jan Vranken. www.oases.be
- Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

Armoede In-Zicht

Armoede In-Zicht is een project van Welzijnszorg vzw en van het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen.

Omdat armoede vaak verborgen blijft en weinig

mensen goed over armoede geïnformeerd zijn, ontstaan vooroordelen over mensen die in armoede leven. Die vooroordelen zorgen ervoor dat mensen in armoede uitgesloten worden, wat dan weer hun participatie aan de samenleving bemoeilijkt. Zo komt het dat zij ook te weinig kennis hebben van de werking van de diensten waarmee ze geconfronteerd worden of waarop ze een beroep kunnen doen.

Armoede In-Zicht wil door interactieve vorming het inzicht in armoede vergroten bij organisaties en instanties die mensen in armoede willen bereiken. Een ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting, en de praktijkvoorbeelden van cursisten geven inzicht in het ontstaan van vooroordelen en hoe dit alles het eigen handelen bepaalt.

Het project Armoede In-Zicht wordt ondersteund door de Vlaamse overheid en Cera en onderhoudt onder meer een onlinedatabank voor wie actief is in een organisatie, een school, een instelling.

► www.armoede-in-zicht.be

Ik ben Iemand/Niemand

Armoede treft 1 op 10 gezinnen en toch is het een verborgen fenomeen. In het boek *Ik ben Iemand/Niemand* vertellen schrijver Guy Didelez en hulpverlener Lieven De Pril het verhaal van Emilie en haar gezin. *Weliswaar* deelt 5 exemplaren uit.

“Vorig jaar werd ik ziek: een beginnende longontsteking. Ik ben nog niet volledig genezen. Volgens de dokter had ik een chronisch vitaminedeficiëntie. In die periode overleefde ik van diepvriesfrietten omdat het goedkoop is en de maag vult. De dokter zegt dat ik minder vet en zout moet eten. Ik wil graag gezond eten, maar dat is veel duurder.”

Emilie doet in *Ik ben Iemand/Niemand* haar 31 levensjaren uit de doeken. Ze vertelt over haar turbulente school- en liefdesleven, maar vooral over hoe het is te leven in generatiearmoede in een welvaartsmaatschappij. Schrijver Guy Didelez werkte samen met Lieven De Pril, die professioneel en vrijwillig actief is bij Welzijnszorg – Armoede Uitsluiten en Welzijnsschakels, een vereniging waar armen het woord nemen. Hij bouwde door dit werk met veel arme gezinnen vriendschappen op. De Pril ging op de vraag in van een van de gezinnen om hun levensverhaal uit te schrijven. Het is exemplarisch voor het leven van veel andere mensen die ‘generatie-arm’ zijn. Op www.ikbeniemandniemand.be vind je interviews met de hoofdfiguren van het boek en achtergrondinformatie. Er is een vormingspakket in de maak voor

onderwijs en hulpverlening, gericht op groepen of verenigingen van mensen in armoede. Door de steun van de Vlaamse overheid kunnen mensen in armoede het boek voor 2 euro kopen via het Vlaamse Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen.

► *Guy Didelez en Lieven De Pril, Ik ben Iemand/Niemand, Manteau, 2009, 398 p., ISBN 978 90 223 2342 7. 18,95 euro*

De eerste 5 lezers die vanaf 15 juni een mail m.v.v. 'Iemand/Niemand' sturen naar info@weliswaar.be krijgen een exemplaar toegestuurd.

Armoedebestrijding is Vlaamse topprioriteit

“Als we een Vlaamse topsamenleving in Europa ambiëren moeten we de aandacht en middelen richten op het terugdringen van armoede en sociale uitsluiting.”

Dat is wat minister-president Kris Peeters zei tijdens een atelier over armoedebestrijding en sociale uitsluiting in Neder-over-Heembeek op 27 april 2009. In het kader van ‘Vlaanderen in Actie’ (ViA), het toekomstpact van de Vlaamse regering, moet elk Vlaams gezin een inkomen hebben dat de Europese armoededrempel bereikt. Ook moet het aantal kinderen dat in armoede geboren wordt met de helft naar beneden. Momenteel leeft 11% van de Vlamingen onder de armoedegrens (700.000 Vlamingen). Volgens de minister-president is de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting de topprioriteit. ViA is het project om van Vlaanderen tegen 2020 een Europese topregio te maken.

► www.vlaandereninactie.be

Federale Prijs voor Armoedebestrijding

Dit jaar werd voor het eerst de Federale Prijs voor Armoedebestrijding uitgereikt. Drie laureaten – uit elk gewest één – krijgen een promofilmpje voor hun project en een financiële tegemoetkoming van 10.000 euro.

Wijkgezondheidscentrum 't Spoor uit Borgerhout werd de Vlaamse laureaat. Mensen met een laag inkomen kunnen er terecht voor verpleegkundige zorgen en huisartsconsultaties. Door hun forfaitair betaalsysteem hoeft de patiënt niet te betalen voor consultaties. De zorgverleners letten bij het voorschrijven van medicatie ook op de prijs. Het centrum doet ook aan preventie in verband met diabetes, kanker, stoppen met roken... De Federale Prijs voor Armoedebestrijding zal vanaf nu jaarlijks uitgereikt worden en hoopt hiermee andere initiatiefnemers te inspireren en aan te moedigen.

► www.mi-is.be

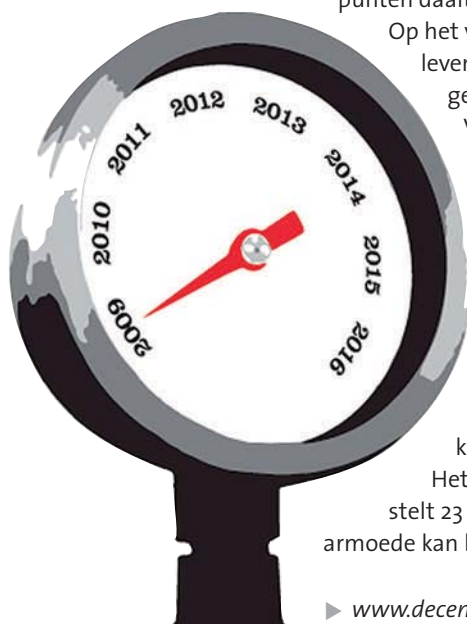
Armoedebaarometer geeft zwaar weer aan

Decenniumdoelen 2017, een samenwerkingsverband van 9 organisaties en sociale bewegingen, wil de leefsituatie van mensen in armoede structureel verbeteren. De organisaties ontwikkelden een armoedebaarometer die de evolutie op 6 domeinen meet.

In 2008 stelde Decenniumdoelen de nulmeting voor. Dit jaar stelt de organisatie tot haar spijt vast dat er weinig of geen vooruitgang geboekt is. Op bepaalde punten daalt de barometer zelfs onder nul.

Op het vlak van gezondheid, inkomen, samenleven en onderwijs is de situatie status-quo gebleven of er lichtjes op achteruitgegaan. Voor de domeinen werken en wonen stijgt de barometer. De werkloosheidsgraad daalde van 5 naar 4,4%. Deze daling is relatief, aangezien de gevolgen van de crisis nog niet in de barometer zijn opgenomen. Het aantal huurwoningen nam toe met 2.613 eenheden. Volgens Decenniumdoelen speelt het mattheuseffect nog steeds en legt het huidige beleid te veel nadruk op gelijke kansen in plaats van op gelijke uitkomsten. Het memorandum 'Geef armoede geen kans' stelt 23 beleidsmaatregelen voor waarmee armoede kan bestreden worden.

► www.decenniumdoelen.be

Budget Survival Kids

Jongeren die op eigen benen komen te staan en voor het eerst zelfstandig financiële beslissingen moeten nemen, zijn kwetsbaar voor schuldenlast. Het Vlaams Centrum Schuldbeïndeling kreeg van de Vlaamse overheid een subsidie voor de ontwikkeling van een preventieproject.

Een campagne wil jongeren bewustmaken van het gevaar van krediet en leningen. Jonge mensen met schuldovertlast ontwierpen zelf mee de campagne: een affiche ('No more credit, game over'), een dvd en een website. Hun ervaringen en getuigenissen werden bovendien gebundeld in een brochure voor hulpverleners. Het pakket werd bezorgd aan alle erkende instellingen voor schuldbemiddeling en diensten binnen het jeugdwerk en de bijzondere jeugdzorg.

► www.budgetsurvivalkids.be

De digitale kloof en sociale uitsluiting

De nieuwe e-mancipatie

Digitaal analfabetisme Tegenwoordig kunnen we ons geen leven zonder computer voorstellen. Studenten of leerlingen kunnen hun taken niet meer maken zonder. Ook uit de werkomgeving is de computer niet meer weg te denken. Maar wat als je geen computer hebt? Of als je niet weet hoe je ermee moet werken?

Tekst Liesbeth Van Braeckel | Illustratie Nora Theys | Cartoon Ief Claessen

Deel uitmaken van een buurt of netwerk – virtueel of reëel – is de beste manier om uitsluiting te voorkomen.

Jarenlang gaapte er een digitale kloof tussen mensen met een pc en mensen die er geen hadden. Intussen heeft zowat iedereen een pc. Het wordt duidelijk dat er een nieuwe digitale kloof ontstaat, eentje tussen mensen die met de computer kunnen werken en de digibeten – de digitale analfabeten. Toegang hebben tot een computer en het internet is niet voldoende. Je moet de digitale vaardigheden hebben om voordeel te halen uit het computergebruik. In de eerste plaats moet je weten hoe je de computer aanzet en bedient.

Je moet ook in staat zijn om de juiste informatie te vinden en kritisch te evalueren. Tot slot moet je die gevonden informatie op de juiste manier kunnen gebruiken in je dagelijkse leven. Al die competenties hangen samen met de klassieke geletterdheid. Meer dan 1 op 7 volwassen Vlamingen kan onvoldoende lezen of schrijven om naar behoren te kunnen functioneren. Ook in Brussel en Wallonië is de laaggeletterdheid relatief hoog. Alfabetisering is een permanente zorg. Zowel in Wallonië als in Vlaanderen zijn er ook netwerken van openbare ruimtes die computergebruik voor iedereen mogelijk maken, met de nodige begeleiding. Deze ruimtes worden ingericht in een bibliotheek, een ontmoetingscentrum of een OCMW. Het project Digidak is hier een prima voorbeeld van (www.digidak.be).

GEBREK AAN TOEGANG

Périne Brotcorne van het Centre de recherche Travail & Technologies van de Fondation Travail-Université in Namen deed 10 maanden lang veldonderzoek naar de digitale kloof van de tweede generatie. Uit onderzoek bleek dat mensen die regelmatig een openbare computerruimte bezochten zich sociaal geherwaardeerd voelden. Wie een periode van sociale isolatie achter de rug had, begon zich dankzij de computerruimte beter te voelen. Volgens Brotcorne moet de focus liggen op de gevolgen van het gebrek aan toegang, niet op de toegang tot computers op zich. Wie geen toegang heeft tot computergebruik heeft het in deze tijd een pak moeilijker om werk te zoeken, te communiceren met vrienden of deel uit te maken van een sociaal netwerk. Brotcorne wijst er wel op dat het inrichten van openbare computerruimtes alleen niet volstaat. De ongelijkheden die de digitale kloof veroorzaken, moeten mee aangepakt worden.

GEEN KLASSIEKE TWEEDELING

Benedict Wydooghe is docent ICT, bronnen en e-cultuur aan de Katholieke Hogeschool Zuid-West-

Vlaanderen (KATHO). Volgens hem is de metafoor van de digitale kloof achterhaald. De term suggereert een statische ongelijkheid, maar de kloof loopt niet samen met de bestaande sociale ongelijkheid die bepaald wordt door klasse, sekse, leeftijd en etniciteit. Er zijn verschillende ongelijkheden die duiden op verschillende digitale noden. De ongelijkheid is ook niet zomaar op te lossen door specialisten die hun kennis van de ene kant van de kloof naar de andere kant overdragen. Wydooghe vergelijkt surfen op internet met de verkenning van een buurt of een stad. Met een kind ga je spelen in een parkje, senioren geef je het stadsplan en de uren van het openbaar vervoer, jongeren leer je beleefd te zijn en niet zomaar van iedereen een lift te aanvaarden. Kortom, je brengt sociale vaardigheden bij. Deel uitmaken van een buurt of netwerk – zowel reëel als virtueel – is de beste manier om uitsluiting te voorkomen. De discussie gaat dan niet langer over

DRIE ACTIES OM DE DIGITALE KLOOF TE BESTRIJDEN

Deze voorstellen werden geformuleerd door het Vlaams Steunpunt Nieuwe Geletterdheid en de Strategische Projectenorganisatie Kempen (SPK).

Sociaal internettarief

De materiële toegang tot digitale media is de laatste jaren fel verbeterd. Verschillende projecten boden goedkope computers en software aan voor kansarmen en organisaties die met kansengroepen werken. Voor velen blijft een internetaansluiting echter duur. Toegang tot het internet is nodig om stigmatisering te vermijden en zelfredzaamheid te bevorderen. Daarom moet er een sociaal internettarief moeten komen, naar analogie met een sociaal elektriciteits-tarief.

Meer openbare computerruimtes

Een eigen computer met internetaansluiting volstaat niet om de digitale kloof te dichten. Kansengroepen hebben hulp nodig om een pc te leren gebruiken. Openbare computerruimtes zijn laagdrempelige initiatieven die een opstap kunnen vormen naar een meer formele computercursus. Digidak is een voorbeeld van een openbare computerruimte: www.digidak.be.

Sensibiliseren en ondersteuning van organisaties in het gebruik van ICT

Door ICT te integreren in concrete activiteiten die aansluiten bij hun interesse leren kansengroepen op een laagdrempelige manier de digitale mogelijkheden kennen. Als die acties van een vertrouwenspersoon in een van de organisaties voor kansarmen komen, wordt dit aanbod door de doelgroep makkelijker aanvaard.

► Lees meer op www.digitaleweek2009.be

gelijkheid en toegang voor iedereen, maar over diversiteit, vaardigheden en hoe je met die vaardigheden het internet kan gebruiken op een manier die waardevol is voor je situatie. Het debat verschuift van 'dichten van de digitale kloof' naar het zoeken van een multidimensionale oplossing voor een multidimensionaal probleem. Er is nood aan emancipatie, aan een methodiek die inspeelt op individuele behoeften en de leefwereld van de doelgroepen en organisaties.

- Vlaams Steunpunt Nieuwe Geletterdheid: www.vsng.be
- Centre de recherche Travail & Technologies: www.ftu-namur.org
- Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

Armen grijpen hun kans

Leren om te leven

Basiseducatie Om mee te draaien in een steeds complexer wordende samenleving heb je een aantal basisvaardigheden nodig: lezen, rekenen, voor jezelf opkomen. Niet iedereen slaagt erin die vaardigheden te leren op school. Centra voor basiseducatie helpen volwassenen die kansen hebben gemist.

Tekst Liesbeth Van Braeckel | Illustraties Nora Theys | Foto Jan Locus

“Leren gebeurt bewust en onbewust, bedoeld en onbedoeld, georganiseerd en niet georganiseerd, altijd en overal, alleen en samen met anderen.” Zo wordt leren gedefinieerd in het *Doeboek* dat opgesteld is door de centra voor basiseducatie en organisaties die werken met mensen in armoede. Mensen die een probleem hebben en op zoek gaan naar een oplossing leren iets bij. En wie een oplossing zoekt voor een probleem uit het dagelijkse leven, is vanzelf geëngageerd en gemotiveerd om iets bij te leren. Het betekent dus niet noodzakelijk dat je les moet volgen in een school. Soms wekken leermomenten uit het dagelijkse leven wel de interesse om een cursus te volgen. Organisaties merken dat mensen in armoede vragende partij zijn voor cursussen waarin ze leren hoe ze deel kunnen uitmaken van de samenleving. De centra voor basiseducatie bieden een antwoord op deze vraag.

DREMPELS

Toch durven heel wat mensen de stap naar deze centra niet te zetten. De combinatie van de complexe situatie van kansarmen en de manier waarop basiseducatie is georganiseerd, zorgt voor heel wat drempels. Mensen in armoede leven van dag tot dag en willen zo snel mogelijk beginnen als ze zich inschrijven voor een cursus. Lange wachttijden fnuiken de motivatie. Veel mensen in armoede hebben negatieve ervaringen overgehouden aan hun schooltijd. Om een opleiding te volgen moet je soms verre verplaatsingen maken en dat is moeilijk als je geen auto hebt. Bussen en treinen houden geen rekening met het begin- en einduur van de lessen en zijn ook duur. Mensen in armoede hebben vaak een laag zelfbeeld, zijn bang om te mislukken en schamen zich. De meeste cursussen bieden geen maatwerk en sluiten niet altijd aan bij wat nodig en nuttig is voor mensen in armoede. Voor sommige mensen

ZEKER VAN MEZELF

Guido en Lutje waren al een tijdje vaste bezoekers van inloopcentrum Den Durpel in Sint-Niklaas toen ze hoorden over de cursus *Zeker van mezelf*. Deze cursus werd door Leerpunt Waas en Dender georganiseerd op vraag van en in samenwerking met Den Durpel. In overleg met beide organisaties werd een deel van de cursus op maat van de deelnemers aangepast. Doel van de cursus was de deelnemers meer weerbaar maken in de dagelijkse communicatie met anderen thuis, op het werk en in de school van de kinderen.

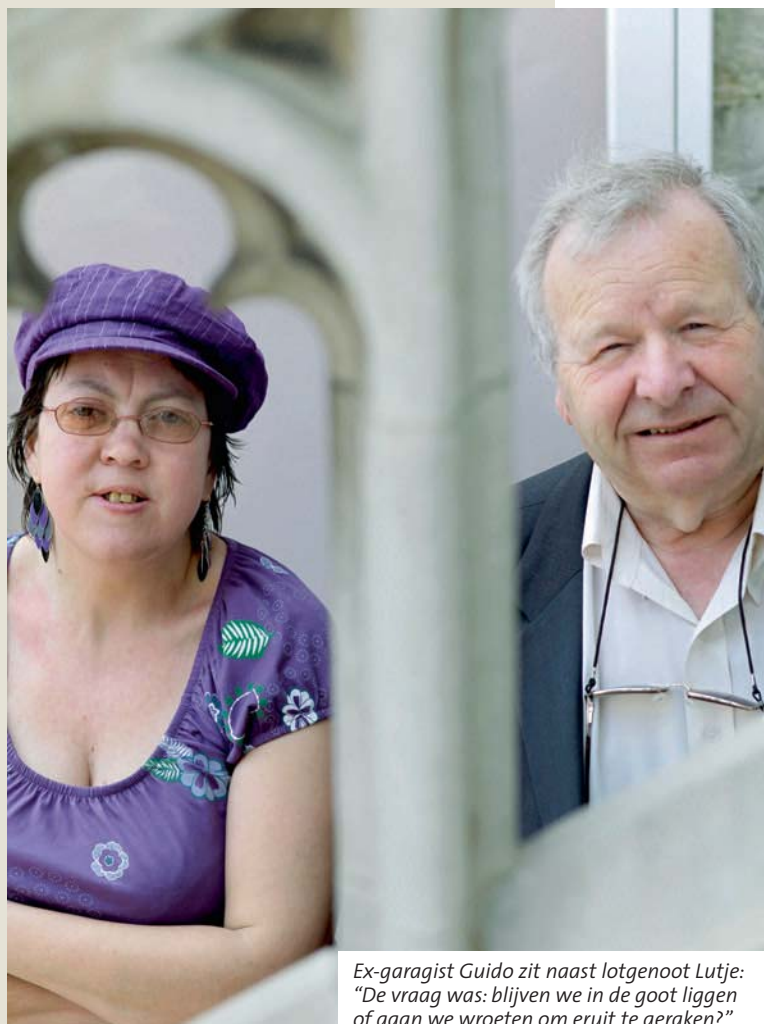
Guido's garage ging ongeveer 10 jaar geleden failliet. Met zijn eenmanszaak kon hij niet langer opboksen tegen de grote garageketens. Een half jaar lang leefde hij op straat met zijn gezin. Omdat ze geen officieel adres hadden, konden ze geen sociale steun krijgen. Maar Guido liet het hoofd niet hangen. "De vraag was: blijven we in de goot liggen of gaan we wroeten om eruit te geraken?", vertelt hij. "Het werd de tweede optie. Met de hulp van een goede vriend geraakten we aan een huurwoning. Dan heb ik een tijdje van een leefloon geleefd en nu ben ik al een aantal jaren met pensioen. Ik ben tevreden. We hebben het niet breed, maar we hebben geen schulden meer."

Lutje zit al een tijd in een vechtscheiding. Ze heeft twee dochters, van 5 en 10 jaar. Tot het moment dat ze trouwde, sprak haar moeder altijd in haar plaats. Na haar huwelijk nam haar man die rol over. Nu pas leert ze voor zichzelf opkomen. "Bij mij was de vraag: blijf ik in mijn schulp kruipen of kom ik eruit?" Ze beantwoordt de vraag zelf: "Ook al kan ik het niet goed uitleggen, toch probeer ik en hoop ik dat ze luisteren. Want wie het goed kan uitleggen, heeft meestal de bovenhand." De cursus heeft haar veranderd, dat merkt ze zelf. "Voeger was ik het brave meisje dat altijd ja knikte. Nu neem ik zelf het heft in handen en kom ik voor mezelf op. Die houding probeer ik nu ook aan mijn kinderen door te geven."

Door te knokken voor zijn gezin leerde Guido voor zichzelf opkomen. Toch vond hij het nog interessant om de cursus te volgen. Zo leerde hij dat het niet volstaat om te durven spreken, maar dat je ook moet kunnen luisteren. Guido heeft zijn medecursisten zien veranderen: "Je helpt mensen niet door alles in hun plaats te doen. Leer hen zichzelf helpen. Dat geldt ook voor kinderen. Als je hen alles geeft wat ze willen, dan gaan ze denken dat alles hen in de schoot geworpen wordt zonder dat ze er zelf iets voor moeten doen. Als je iemand blijft helpen, blijft die persoon een bodemloos vat. Je moet iemand een bodem geven waar hij zelf iets op kan bouwen. Zo wordt hij zelfstandig en niet langer afhankelijk van anderen. De cursus *Zeker van mezelf* is perfect om mensen die bodem te geven."

Willen Lutje en Guido met de kennis die ze opgedaan hebben nu een nieuwe stap in hun leven zetten? Guido is al met pensioen, dus werk zoeken is niet meer aan hem besteed. Desondanks heeft hij zijn handen vol met vrijwilligerswerk en vergaderingen van het Lokaal Overlegplatform dat ijvert voor gelijke onderwijskansen voor alle leerlingen. Ook Lutjes agenda is goed volgeboekt. Ze zorgt voor haar twee dochters, gaat wekelijks naar moedergroepen waar gepraat wordt over opvoeding, houdt twee keer per week als vrijwilliger het internetlokaal van het opvangcentrum van het Rode Kruis open en zorgt mee voor de bediening in ontmoetingscentrum *Zig Zag*.

De smaak van het leren hebben ze zeker te pakken. Ze zijn alvast begonnen aan een volgende cursus, over stress en gezondheid. Want leren doe je immers levenslang, of het nu in een cursus is of van het leven zelf.

Ex-garagist Guido zit naast lotgenoot Lutje: "De vraag was: blijven we in de goot liggen of gaan we wroeten om eruit te geraken?"

in armoede is het moeilijk zich langdurig te engageren. Omwille van slechte levensomstandigheden zijn ze vaker ziek. Bij een cursus zijn er veel onbekenden aanwezig, terwijl mensen in armoede zich veiliger voelen in een groep waar ze al anderen kennen.

En ze weten vaak ook niet van het bestaan van basiseducatie af. Het gebeurt dat zij die zo'n cursus het hardst nodig hebben het snelst afhaken. Het Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen van de Vlaamse Regering gaf de centra voor basis-

“Mensen hebben een bodem nodig waar ze zelf op kunnen bouwen. Een basiscursus is perfect om mensen die bodem te geven.”

educatie de opdracht om te onderzoeken hoe er meer kansarmen kunnen worden bereikt met cursussen voor laaggeschoolde volwassenen. Alleen maar praten over drempels is onvoldoende en zorgt voor frustratie. Belangrijker is om de samenwerking tussen centra voor basiseducatie en verenigingen die werken met mensen in armoede te steunen en te verstevigen. De centra hebben de verenigingen nodig om mensen samen te brengen en samen te houden. Zo wordt de toegang tot de doelgroep eenvoudiger en kan de basiseducatie zowel methodisch als

inhoudelijk op het juiste spoor gebracht worden. Hoe de centra voor basiseducatie en armenverenigingen kunnen samenwerken, wordt uitgebreid beschreven in het *Doeboek*.

GOEDE PRAKTIJKEN

Het *Doeboek* verzamelt dus ook voorbeelden van cursussen waarbij de samenwerking tussen de centra voor basiseducatie en armenverenigingen goed verloopt. De Werkgroep Onderwijs, een samenwerking tussen Leerpunt Gent-Meetjesland-Leieland en De Zuidpoort in Gent, begon in 2006 en eindigt haar werkzaamheden in de loop van dit jaar. De werkgroep verzamelt informatie over de positie van kansarme ouders in het onderwijs. Op basis daarvan worden er onder meer powerpointpresentaties gemaakt die kansarme ouders kunnen gebruiken wanneer ze over hun situatie getuigen in scholen. Daarnaast werkt de groep aan een documentaire waarin getuigen en de verschillende partners aan het woord komen. Sommige scholen doen inspanningen om kansarmoede te bestrijden en ook die worden in de documentaire in de verf gezet. Hetzelfde Leerpunt werkte samen met Wijkcentrum De Kring in Eeklo om *De Redakse* samen te stellen: een krantje waarin de bezoekers van het wijkcentrum berichten over de gebeurtenissen in hun ontmoetingscentrum. *De Redakse* wordt samen met het stedelijke informatieblad verdeeld. Het project *Zonderstroom* leert de cursisten omgaan met facturen, energieleveranciers en energiebesparende maatregelen. Het *Doeboek* lijst nog een aantal inspirerende voorbeelden op van cursussen en werkgroepen over reizen, opvoeding, communicatie en Nederlands als tweede taal. Als afsluiter worden de verschillende stappen beschreven die de samenwerkende organisaties kunnen nemen tijdens het organiseren van een cursus.

- ▶ Centra voor basiseducatie: www.basiseducatie.be
- ▶ Het *Doeboek* Recht op Leren kan je downloaden op www.rechtopleeren.be. Je kan het ook aanvragen via info@ocb-vzw.be of 09 233 21 00
- ▶ Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum